

ВІДГУК

кандидата мистецтвознавства, доцента, який не має вченого звання доцента
кафедри світової музики Національної музичної академії України

ім. П.І. Чайковського

АРТЕМ'ЄВОЇ ВІРИ БОРИСІВНИ

та кандидата мистецтвознавства, доцента кафедри камерного ансамблю

Національної музичної академії України ім. П.І. Чайковського

ЖУКОВОЇ ОЛЕНИ АВГУСТІВНИ

на творчий мистецький проєкт

творчого аспіранта кафедри старовинної музики

Національної музичної академії України ім. П.І. Чайковського

КІЛЬЧИЦЬКОЇ АННИ ОРЕСТІВНИ

**«Особливості інтерпретації клавесинних сюїт Ж.-Б. Форкере в
контексті французьких традицій інструментального виконавства
першої половини XVIII століття»,**

поданий до захисту на здобуття ступеня доктора мистецтва,
за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво»

Актуальність теми дослідження. Історично поінформоване виконавство вже давно є важливою складовою українського музичного життя. Протягом останніх десятиліть представники цього руху в Україні здійснили ряд ґрунтовних досліджень з відповідної проблематики. Водночас, значна кількість шедеврів минулого ще й досі потребують наукового осмислення. Серед них – творчість Антуана Форкере та його сина Жана-Батіста Форкере, з яких перший створив п'ять сюїт (32 п'єси) для віоли да гамба та бассо контінуо, а другий переклав їх для клавесина. Як в українському, так і в зарубіжному музикознавстві клавесинні транскрипції Форкере залишаються поза увагою, оскільки дослідники приділяють увагу передусім оригінальній, гамбовій версії. Крім того, постаті батька і сина Форкере, як і інших авторів музики для клавесина середини XVIII століття, тобто періоду завершення

епохи розквіту клавесинного мистецтва, традиційно залишаються в тіні таких гігантів, як Ф. Куперен Великий та Ж.-Ф. Рамо.

Однак, клавесинні транскрипції, яскраві, віртуозні та надзвичайно винахідливі, є цінним артефактом французького музичного мистецтва досліджуваного періоду. Вони ілюструють інструментальні традиції і є важливим елементом не тільки клавесинного репертуару, а й загальної картини всього виконавського мистецтва епохи. Зрештою, ці твори є надзвичайно затребуваними в репертуарі багатьох клавесиністів в усьому світі, в тому числі і в Україні. Попри численні наукові розвідки фахівців з НІР, в Україні досі не було робіт, присвячених виключно творчості Антуана та Жана-Батіста Форкере та їх клавесинним сюїтам. Цей факт і обумовлює **актуальність даного дослідження**.

Робота складається з анотацій українською та англійською мовами, переліку публікацій, вступу, трьох розділів основної частини дослідження, висновків та додатків. Список літератури містить 121 позицію, з них 49 іноземними мовами.

Перший розділ «Династія Форкере: творчий портрет у дзеркалі епохи» має біографічний характер. У *першому підрозділі* «Інструментальне мистецтво Франції першої половини XVIII століття» на основі музикознавчої літератури розглянуто основні риси інструментального мистецтва Франції першої половини XVIII століття. *Другий та третій підрозділи* («Антуан Форкере (1672-1745)» та «Жан-Батіст Антуан Форкере (1699–1782)») присвячені життєвому та творчому шляху композиторів. Автор систематизує біографічні відомості, створює творчий портрет композиторів і на основі відгуків сучасників визначає місце композиторів в музичному світі Франції того часу. Тут важливо відзначити ретельну і кропітку джерелознавчу роботу, проведenu автором дисертації, адже відомості про батька і сина Форкере часто розосереджені у різних виданнях, що потребує додаткових зусиль у процесі їх дослідження.

Другий розділ «Сюїти Форкере для клавесина» аналітичний. *Перший підрозділ* «Історія створення та питання авторства» присвячений питанням авторства досліджуваних творів. А.О. Кільчицька детально розглядає історію створення сюїт та аналізує наявні в музикознавчому дискурсі думки вчених щодо авторства сюїт для клавесина та їх прототипів – сюїт для віоли да гамба. Врешті вимальовується майже детективна історія створення і редакції зазначених сюїт, яка і досі містить багато нерозкритих таємниць. *Підрозділ другий* «Транскрипції в інструментальній музиці епохи Бароко: порівняльний аналіз сюїт для віоли да гамба і сюїт для клавесина Форкере» присвячено явищу транскрипції в музиці, зокрема епохи Бароко. Автор зупиняється на специфіці виконання гамбових творів у порівнянні із клавесинною транскрипцією, виконавських вказівок тогочасних авторів та особливостях їх трактування. *Третій підрозділ* другого розділу присвячено аналізу клавесинних сюїт. А.О. Кільчицька детально вивчає твори з точки зору ритму, фактури, жанрової основи та характеризує особливості стилю Форкере. Автор доводить наявність як французької, так і італійської стилістики в сюїтах, а також визначає Форкере як представника мішаного стилю.

Третій розділ «Специфіка виконавської роботи з клавесинними сюїтами Форкере» представляє особливості практичної взаємодії виконавця і музичного тексту. У *першому підрозділі* «Традиції клавесинного виконавства у Франції першої половини XVIII століття» автор розглядає клавесинну виконавську специфіку зазначеного періоду. *Другий підрозділ* «Клавесинні сюїти Форкере: питання інтерпретації» присвячений виконавській роботі з клавесинними п'єсами. На основі визначених рис стилю Форкере та загальних виконавських традицій А.О. Кільчицька визначає специфічні завдання в роботі над клавесинними п'єсами. Автор детально зупиняється на особливостях фактури, ритму, стилістики творів Форкере та на прикладі окремих п'єс розглядає їх з точки зору виконавської роботи. В цілому цей розділ є лаконічним «методичним конспектом» для сучасного українського виконавця сюїт Форкере, що складає одну з найбільш значимих практичних

цінностей роботи. Крім того, автор звертає увагу на спорідненість клавесинних п'єс з гамбовими прототипами та необхідність врахування цих паралелей у виконавській роботі.

Усі положення та висновки наукового обґрунтування творчого мистецького проекту є результатом власних наукових досліджень здобувачки. Текст роботи та наукових публікацій не містить академічного плагіату.

Відповідність публікацій і мистецьких апробацій темі творчого мистецького проекту. Матеріали наукового обґрунтування творчого мистецького проекту було апробовано у двох публікаціях з теми, обговорено на засіданнях кафедри старовинної музики, викладено в п'яти доповідях на всеукраїнських та міжнародних науково-практичних конференціях.

Для дискусії пропонуються такі питання:

- 1) у Вашому дослідженні представлені численні зразки нотного матеріалу переважно у факсиміле, хоча присутні й більш сучасні варіанти вигляду нот. З якими нотами Ви переважно працюєте, якою є видавнича доля подібного типу творів і з якими специфічними моментами Ви, як виконавець, стикаєтесь при роботі з подібним матеріалом?
- 2) у своїй роботі Ви наводите численні порівняння сюїт Форкере з творами їх більш відомих сучасників: Куперена, Рамо, Скарлатті та інших. Враховуючи, що постаті Форкере і дані сюїти є своєрідною «terra incognita» в українському музичному просторі, яке місце, на Вашу думку, вони займають у музичній картині Франції XVIII століття?

Рівень виконання мистецького творчого проекту. Проект, який підготувала Анна Кільчицька, є монографічною концертною програмою, яка представляє вельми типове і водночас унікальне явище французького клавесинного мистецтва свого часу, а саме – метацикл з п'яти сюїт Ж.Б.Форкере, що складається з клавесинних транскрипцій творів для віоли да гамба і клавесина. У процесі реалізації мистецького творчого проекту автором було здійснено інтерпретацію сюїт Форкере відповідно до теоретичних

положень викладених у публікаціях та науковому обґрунтуванні проекту. У виконавську програму концерту, що відбувся 9 вересня 2023 року у Фойє залу імені академіка О.С. Тимошенка Національної музичної академії України імені П.І.Чайковського, увійшло 11 п'єс Форкере і три твори Жана Філіпа Рамо. Керівництво двох провідних вітчизняних фахівців у сфері історичного виконавства Світлани Шабалтіної та Ольги Шадріної-Личак, багаторічне вивчення якими музики бароко сягає як виконавської практики, так і наукового дослідження і методичного опрацювання, забезпечило проекту високий рівень опанування теми. Цінність проекту обумовлена також тим, що саме французька клавесинна музика доби бароко вимагає від виконавця надзвичайно ретельної підготовки, оскільки до нотного тексту тут додаються численні умовності та виконавські традиції, добре відомі сучасникам, але ніяк не відображені в нотах. Спираючись на ті джерела інформації, які містять методичні рекомендації щодо виконання французької музики, авторка вибудовує дуже цікаву і різноманітну програму, наочно демонструючи ті навички, які вдихають життя у нотний запис. Здобувачка гідно справилася зі складним завданням втілити образне розмаїття у межах вельми своєрідної естетики, продиктованої специфікою жанру транскрипції гамбового твору для сольного клавесина.

Попри образне розмаїття представлених п'єс слід зазначити, що їх виконання у монографічній програмі є викликом для виконавця, оскільки сама звукова атмосфера, пов'язана з втіленням на клавесині тембрових особливостей віоли да гамба, диктують певну єдинообразність звукових барв. Саме тому таке позитивне враження справляє палітра образів, якої Анна Кильчицька досягає за допомогою вираженого використання засобів агогіки та артикуляції. Відомо, що принципи звуковидобування на клавесині вимагають надзвичайної точності, адже динамічні властивості клавесина розкриваються тільки за умови майстерного володіння специфічними прийомами гри на ньому. Виступ прикрасило б більш розгорнуте вступне слово і коментарі, які б ще більше об'єднали наукову і виконавську складові

проекта, адже самі лише назви п'єс циклу вже є загадовими для слухача, який не знайомий з контекстом написання цих творів. Інтерпретація Анною Кільчицькою п'єс Жана Батіста Форкере є суттєвим внеском в розвиток українського історичного поінформованого виконавства, а поєднання творчої та наукової складової дозволило здобувачеві максимально коректно втілити художнє прочитання творів на рівні сучасних світових тенденцій.

Усе вищезазначене дозволяє зробити висновок, що творча і дослідницька складові мистецького проєкту виконані на високому фаховому рівні і відповідають вимогам МОН України.

Творчий мистецький проєкт Анни Кільчицької «Особливості інтерпретації клавесинних сюїт Ж.-Б. Форкере в контексті французьких традицій інструментального виконавства першої половини XVIII століття» може бути рекомендований до захисту на здобуття ступеня доктора мистецтва зі спеціальності 025 музичне мистецтво.

Кандидат мистецтвознавства,
доцент, який не має вченого звання доцента
кафедри світової музики
Національної музичної академії
України ім. П.І. Чайковського

В.Б. Артем'єва

Кандидат мистецтвознавства,
доцент кафедри камерного ансамблю
Національної музичної академії
України ім. П.І. Чайковського

О.А. Жукова

В.Б. Артем'єва
О.А. Жукова
Підпис
Засвідчую: начальник загального відділу
020 Національної музичної академії
України імені П.І. Чайковського